

Försäkringskassans plan för arbetet med att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden

**Bilaga till myndighetsgemensam plan för arbetet med att öka
utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden**

Försäkringskassan

Datum: 2023-01-30

**Regeringsuppdrag - Uppdrag att i samverkan ta fram en myndighetsgemensam
plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden A2022/00809
FK 2022/010530**

Innehåll

Sammanfattning	3
Ta fram och sammanställa kunskap	3
Utveckla det interna arbetet	3
Genomföra insatser i samverkan	3
Utveckla resultatuppföljningen	3
Nulägesbild	4
Bemötande	5
Jämställdhetsintegrering	5
Reformer	5
Jämställt uttag även på grundnivå	5
Begränsat uttag efter fyra år	6
Minskade dagar för utrikesfödda barn	6
Mål och åtgärder	6
Utvecklingsområden för arbetet med att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden	6
Ta fram och sammanställa kunskap	7
Utveckla det interna arbetet	7
Genomföra insatser i samverkan	8
Utveckla resultatuppföljningen	8
Kostnadsberäkning.....	9

Sammanfattning

Försäkringskassan har inom ramen för uppdraget att *ta fram en plan för arbetet med att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden* tagit fram mål och åtgärder inom fyra identifierade utvecklingsområden för genomförande under kommande tre år. Dessa ska enligt uppdraget kostnadsberäknas men genomföras inom befintlig budget.

Ta fram och sammanställa kunskap

- Undersöka om gruppen får ett sämre bemötande eller missgynnas i handläggningen
- Ta fram förmånsspecifik kunskap om målgruppens användande av försäkringen

Utveckla det interna arbetet

- Ge handläggare i relevanta förmåner tillgång till kunskap och verktyg i kundmötet för att kunna ge ett jämställt och jämlikt bemötande.
- Utveckla uppdraget kring jämställt uttag till att särskilt belysa målgruppens behov, exempelvis insatser riktade till partners till utrikes födda kvinnor
- Se över information i beslut och utskick, exempelvis med information om kontakt med AF i det brev som går ut till föräldrar när ett barn ska fylla ett år.
- Utveckla informationen på andra språk FK.se.

Genomföra insatser i samverkan

- Se över möjligheten att dela information med Arbetsförmedlingen när arbetslösa personers föräldradagar börjar ta slut för att samhället ska kunna stärka stödet till målgruppen.
- Undersöka möjligheten att genom Servicekontoren ge information om jämställt uttag till målgruppen via fysiska möten.
- I samverkan med Länsstyrelsen se över och vid behov uppdatera informationen om föräldraförsäkringen på informationsverige.se.
- I samverkan med nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck se över och vid behov utveckla information om hedersrelaterat våld och förtryck.

Utveckla resultatuppföljningen

- Utveckla indikatorer för Försäkringskassans jämställdhetsmål som synliggör utrikesfödda kvinnor.

Nulägesbild

Försäkringskassan fick den 25 maj 2022 i uppdrag att i samverkan med ett antal andra myndigheter ta fram en myndighetsgemensam plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden. De myndigheter som pekats ut i uppdraget är Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Migrationsverket och Socialstyrelsen.

Planen, som ska avse perioden 2023–2025, ska innehålla förslag och rutiner för hur vardera myndighet kan utveckla verksamheten gentemot målgruppen samt hur myndigheterna kan stärka stödet till personal med klientkontakter, till exempel genom insatser för ett jämställt och jämlikt bemötande. Uppdraget innefattar hela målgruppen utrikesfödda kvinnor med särskilt fokus på kvinnor som står långt från arbetsmarknaden samt anhöriginvandrare. Planen består både av en gemensam plan i samverkan samt separata planer för respektive myndighet -vilka biläggs den gemensamma planen i form av bilagor.

Försäkringskassan har utöver den myndighetsgemensamma målgruppsanalysen som beskrivs i den gemensamma planen även genomfört workshops på Försäkringskassan med representanter från ett flertal avdelningar. Under den processen har ett antal livssituationer identifierats som tillfällen där Försäkringskassan har möjlighet att nå målgruppen med information eller stöd.

De livssituationer (samt förmåner) som initialt identifierats för utrikes födda kvinnor som möjliga kontaktpunkter med Försäkringskassan är;

- vänta barn, få barn eller ha barn
(barnbidrag, föräldraförsäkringen, bostadsbidrag, underhållsstöd)
- nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom
(sjukpenning, sjukersättning)
- delta i aktivitet eller etablering
(etableringsersättning, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning)
- egen eller anhörigs funktionsnedsättning
(omvårdnadsbidrag, sjukersättning, aktivitetsersättning)

Av de förmåner som nämns ovan är barnbidrag, bostadsbidrag, föräldrapenning och sjukpenning de förmåner där Försäkringskassan kommer i kontakt med flest utrikesfödda kvinnor. Under 2021 mottog 317 045 utrikesfödda kvinnor barnbidrag, 112 952 mottog föräldrapenning, 96 033 hade kvalificerat sig för bostadsbidrag och 78 752 utrikesfödda kvinnor uppbar sjukpenning. En majoritet av de utrikesfödda kvinnorna inom respektive förmån var utomeuropeiskt födda. Inom vissa av de nämnda förmånerna, till exempel vid mottagande av barnbidrag, bör dock nämnas att Försäkringskassan ofta har mycket begränsad kontakt med de försäkrade, vilket minskar möjligheten att kunna påverka målgruppen.

Utrikesfödda kvinnor är en relativt ostuderad grupp inom myndigheten. Det har hittills genomförts begränsat med särskilda studier av eller insatser mot målgruppen på myndigheten. Däremot har målgruppen synliggjorts vissa generella insatser och uppföljningar inom ramen för uppdrag så som jämställdhetsintegreringen och regeringsuppdraget kring ett jämställt uttag av föräldraförsäkringen. Då med fokus på att främja ett jämställt uttag hos utrikes födda föräldrar.

Bemötande

I en undersökning¹ genomförd på uppdrag av Försäkringskassan 2017–2018 utvärderades huruvida myndigheten gav ett jämställt och jämlikt bemötande på servicekontoren. Undersökningen visade generellt sett att det inte fanns några betydande kvalitativa skillnader i bemötandet. Analysen visade dock att det förekom vissa skillnader i bemötande beroende på kön, bakgrund och ålder. Män fick oftare följdfrågor och mer närliggande information jämfört med kvinnor. Inrikes födda och äldre fick mer ögonkontakt och fler leenden än utrikes födda och yngre personer. Personalen kallpratade även i högre utsträckning med män jämfört med kvinnor och mer med inrikes födda jämfört med utrikes födda.

Jämställdhetsintegrering

Socialförsäkringen utgör en avgörande del av inkomsten för många, inte minst kvinnor. Det är fler kvinnor än män som tar emot ersättningar från socialförsäkringen. Det finns därmed en stark koppling mellan Försäkringskassans grunduppdrag och det jämställdhetspolitiska delmålet om ekonomisk jämställdhet. Detta är särskilt tydligt inom de bidrag och ersättningar som betalas ut till barnfamiljer.

I Försäkringskassans plan för jämställdhetsintegrering 2022–2025 har ekonomisk jämställdhet identifierats som ett av de jämställdhetspolitiska mål som myndigheten främst kan bidra till. Det är också ett centralt område för uppdraget att stödja utrikes födda kvinnors inträde i arbetslivet.

För arbetet med jämställdhetsintegrering har Försäkringskassan tagit fram fyra övergripande jämställdhetsmål, vilka planen kommer att mappas mot:

- Det ska inte förekomma några osakliga könsskillnader i handläggning, beslut eller bemötande i Försäkringskassans verksamhet
- När föräldrar och andra anhöriga kan välja vem som ska ta ut en viss förmån fördelar de uttaget jämställt
- Försäkringskassan ska upptäcka och motverka mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer
- Skillnaderna mellan kvinnors och mäns hälsa som beror på olika aspekter av ojämställdhet ska minska

För att inte skapa parallella strukturer kommer Försäkringskassan arbeta med åtgärderna i denna bilaga som en del av myndighetens arbete enligt planen för jämställdhetsintegrering 2022–2025. Målen för det nu aktuella uppdraget kring utrikes födda kvinnor har formulerats som utvecklingsområden och de går i linje med Försäkringskassans ovan nämnda mål och fokusområden för de kommande åren.

Reformer

I närtid har det genomförts en att antal reformer som påverkat de potentiellt negativa konsekvenserna av föräldraförsäkringen för målgruppens inträde eller återinträde på arbetsmarknaden.

Jämställt uttag även på grundnivå

Föräldraförsäkringen har saknat de tre reserverade månaderna på grundnivå. Detta har gjort att incitament att dela mer lika på föräldraledigheten saknats för de som endast uppstår försäkringen på grundnivå vilket är särskilt relevant för nyanlända samt personer

¹ Kontigo: Tengquist, Stenman & Sevedag 2018, Jämställt bemötande – Nulägesanalys av bemötande vid fyra servicekontor

som står långt från arbetsmarknaden. Under 2022 har regelverket ändrats så att 90 dagar är reserverade även på grundnivå för att öka pappornas uttag av föräldraförsäkringen. I och med förändringen kan barn få bättre tillgång till båda sina föräldrar och mammorna kan få bättre förutsättningar för ett inträde på arbetsmarknaden.

Begränsat uttag efter fyra år

Den 1 januari 2014 begränsades uttaget av föräldraförsäkringen till att 96 av de 480 dagarna kan tas ut efter barnets fjärde levnadsår fram till och med barnets tolfte levnadsår eller till när barnet har gått ut femte klass. Enligt en utvärdering gjord av Försäkringskassan² går det att konstatera att föräldrar med barn födda utanför Sverige ökar uttaget under barnets fjärde levnadsår enligt samma mönster som föräldrar vars barn är födda i Sverige. De som invandrat till Sverige med barn har dock sammantaget ett betydligt högre uttag av föräldrapenning. Detta kan dock bero på skillnader i ekonomiska förutsättningar.

Minskade dagar för utrikesfödda barn

Risken för möjliga inlåsnings effekter av föräldraförsäkringen tas upp i utredningen "Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – en ny modell för föräldraförsäkringen"³. Den 1 juli 2017 infördes därefter en ny regel som begränsar antalet föräldrapenningdagar för föräldrar som kommer till Sverige med Barn, från att tidigare haft 480 dagar per barn till högst 200 dagar med föräldrapenning om barnet blir bosatt efter ettårsdagen eller högst 100 dagar om bosättning sker efter tvåårsdagen. En uppföljning⁴ gjordes av det nya regelverket vilket också visade att utfallet av reformerna blivit att det totala uttaget föräldrapenningdagar minskat bland utrikes födda, framförallt kvinnor. Det undersöktes däremot inte om det i sin tur har bidragit till ett ökat deltagande på arbetsmarknaden för de utrikes födda kvinnorna. En forskningsstudie från SNS⁵ visar samtidigt att det inte går att se att nyanlända kvinnors användning av föräldrapenning är förknippad med sämre möjligheter att ha en inkomst eller studera under de följande åren. Samma studie pekar samtidigt på en risk att reformen kan leda till en sämre ekonomisk standard för de barn och deras familjer som nyss kommit till Sverige.

Mål och åtgärder

Samtliga mål och åtgärder som listas i denna plan kommer att koordineras och samordnas med övriga myndigheter inom ramen för det gemensamma arbetet för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden.

Utvecklingsområden för arbetet med att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden

Åtgärderna som listas planeras att genomföras under perioden 2023 – 2025 men kan även komma att revideras utifrån ny kunskap som framkommer under uppdragets gång. Åtgärdernas genomförande är utöver det beroende av myndighetens tilldelade resurser i förhållande till ärenden och övriga uppdrag. Arbetet kommer att koordineras med arbetet inom ramen för den gemensamma planen för att nå uppdragets mål samt samordnas med insatser som genomförs inom ramen för arbetet med jämställdhetsintegrering.

² Försäkringskassan 2022, [Förändrade åldersgränser i föräldrapenningen – Uppföljning av uttagsmönster och försäkringsutgifter](#)

³ Regeringen 2017, SOU 2017:101, [Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – en ny modell för föräldraförsäkringen](#)

⁴ Försäkringskassan 2022, [Förändrade åldersgränser i föräldrapenningen - Uppföljning av uttagsmönster och försäkringsutgifter](#)

⁵ SNS: Duvander & Mussino 2021, [foraldraledighet-hinder-eller-mojlighet-for-etablering-i-samhallet](#)

Ta fram och sammanställa kunskap

Försäkringskassan har i dagsläget begränsad kunskap om när och i vilken utsträckning vi möter gruppen utrikes födda kvinnor samt vilka utmaningar som finns. Detta gäller inte minst de utrikes födda kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden och de som är anhöriginvandrare. Myndigheten behöver utveckla kunskap kring hur vi möter målgruppen men också huruvida vi ger ett jämlikt bemötande och gör en jämlik handläggning. Försäkringskassan behöver därför fortsätta arbetet med att sammanställa information som redan tagits fram inom myndigheten och av andra aktörer. Försäkringskassan behöver även utveckla metoder och rutiner för att få fram mer kunskap om målgruppen.

Åtgärder:

- Undersöka om gruppen får ett sämre bemötande eller missgynnas i handläggningen. Exempelvis:
 - o Undersöka bemötandet av utrikesfödda kvinnor och män i myndighetens kundmöten på andra språk än svenska
 - o Se över uppföljningsverktyg för att bättre kunna följa målgruppen inom våra förmåner till exempel enkätverktyget, Væksten eller andra kvalitetsverktyg
 - o Följ upp om Försäkringskassan informerar om tolk i alla tillfällen då myndigheten kan och bör göra det samt om myndigheten använder anhöriga eller andra närstående som tolkar istället för att boka tolk.
 - o Undersöka om/hur självbetjäningstjänsterna används av målgruppen och hur väl anpassade dessa är.
- Ta fram förmånsspecifik kunskap om målgruppens användande av försäkringen. Exempelvis:
 - o Utvärdera konsekvenserna för insteg på arbetsmarknaden av ett ojämnställt uttag inom de förmåner där anhöriga kan dela lika
 - o Utvärdera uttaget av andra förmåner än de ovan nämnda inom målgruppen och konsekvenserna för etablering på arbetsmarknaden
 - o Undersöka hur ofta målgruppen hamnar hos återkrav och kontroll och vad det i sådana fall beror på.

Förväntade effekter av åtgärderna är att myndigheten ska få bättre förutsättningar att göra riktade insatser till målgruppen för ökat inträde på arbetsmarknaden.

Arbetet med att ta fram och sammanställa kunskap kommer särskilt att kunna bidra till mål 1 och 2 i myndighetens plan för jämställdhetsintegrering.

Utveckla det interna arbetet

I dagsläget finns inget strukturerat arbete på Försäkringskassan som riktas särskilt mot målgruppen. Flera av de insatser som görs inom arbetet med jämställdhetsintegrering har dock goda förutsättningar att kunna bidra till målgruppens möjligheter att träda in på arbetsmarknaden, inte minst om det kompletteras med mer riktade insatser. Myndigheten har behov av att ta fram mer riktade insatser samt höja kompetensen.

Åtgärder:

- Ge handläggare i relevanta förmåner tillgång till kunskap och verktyg i kundmötet för att kunna ge ett jämställt och jämlikt bemötande.
- Utveckla uppdraget kring jämställt uttag till att särskilt belysa målgruppens behov, exempelvis insatser riktade till partners till utrikes födda kvinnor

- Se över information i beslut och utskick, exempelvis med information om kontakt med AF i det brev som går ut till föräldrar när ett barn ska fylla ett år.
- Utveckla informationen på andra språk FK.se. Exempelvis:
 - o Säkerställa att info om jämställt uttag är ändamålsenlig utifrån målgruppens behov
 - o Säkerställa att översättningar finns på lämpliga språk.

Förväntade effekter av åtgärderna tillsammans med arbetet inom jämställdhetsintegreringsarbetet är att myndighetens personal har bättre förutsättningar samt att budskapen bättre kan bidra till målet.

Arbetet kommer särskilt att kunna bidra till mål 1 i myndighetens plan för jämställdhetsintegrering.

Genomföra insatser i samverkan

Genom samverkan med andra aktörer får Försäkringskassan bättre förutsättningar att både förstå målgruppens behov och utmaningar bättre samt att kunna nå ut till den. Försäkringskassan ser ett behov utveckla målgruppsanpassad information om rätten till förmåner med andra aktörer för att stärka kunskap om rättigheter hos målgruppen.

Åtgärder:

- Se över möjligheten att dela information med Arbetsförmedlingen när arbetslösa personers föräldradagar börjar ta slut för att samhället ska kunna stärka stödet till målgruppen.
- Undersöka möjligheten att genom Servicekontoren ge information om jämställt uttag till målgruppen via fysiska möten.
- Utveckla samordning mellan exempelvis;
 - o AF, FK, Kommun m.fl. inom rehabilitering vid sjukskrivning. Ta tillvara kunskap inom samordningsförbunden
 - o AF och Försäkringskassan kring de förmåner som rör ASUEEE (aktivitetsstöd, utvecklingsersättning, etableringsersättning)
 - o Initiativet "Jag i Sverige"
- I samverkan med Länsstyrelsen se över och vid behov uppdatera informationen om föräldraförsäkringen på informationsverige.se.
- I samverkan med nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck se över och vid behov utveckla information om hedersrelaterat våld och förtryck.

Förväntade resultat/effekter är att myndigheten ska få bättre kännedom om målgruppen, kanaler för att nå den och att målgruppen kan få bättre kunskap om sina rättigheter.

Arbetet kommer särskilt att kunna bidra till mål 3 och 4 i myndighetens plan för jämställdhetsintegrering.

Utveckla resultatuppföljningen

För att kunna följa upp de insatser som myndigheten genomför kommer indikatorer att tas fram inom ramen för jämställdhetsintegreringen som synliggör målgruppen. Indikatorer kommer att kunna tas fram först när problembilden är klarare.

Åtgärder:

- Utveckla indikatorer för Försäkringskassans jämställdhetsmål som synliggör utrikesfödda kvinnor.

Förväntade effekter är att myndigheten tydligare kan identifiera vilka insatser som är mest effektiva för målgruppen utrikesfödda kvinnor.

Arbetet kommer att kunna bidra till samtliga övergripande mål i myndighetens plan för jämställdhetsintegrering.

Kostnadsberäkning

Enligt uppdragsbeskrivningen ska planen kostnadsberäknas utifrån att den ska genomföras inom befintlig budget. Myndigheten kommer dels att integrera insatserna i det befintliga jämställdhetsintegreringsarbetet men det kommer trots detta att behövas ytterligare interna medelstillskjutningar för att kunna genomföras. Myndigheten ser även att nedprioriteringar av andra planerade insatser på myndigheten kan behövas inom exempelvis andra tvärssektoriella områden så som jämställdhetsintegrering eller barnrätten. En uppskattning på de kostnader som har tagits fram kan komma att ändras utifrån att myndigheten fått fram ny kunskap och därför ser att andra insatser än de planerade behövs.

År 2023	
Ta fram mer kunskap	250 000 kr
Samverkan och insatser	100 000 kr
Samordning	350 000 kr
År 2024	
Utbilda handläggare	2 000 000 kr
Ta fram mer kunskap	250 000 kr
Samverkan och insatser	100 000 kr
Samordning	400 000 kr
År 2025	
Utvärdering	250 000 kr
Samverkan och insatser	100 000 kr
Samordning	400 000 kr
Totalt	4 200 000 kr

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Nils Öberg i närvaro av avdelningschef Alexandra Wallin, rättschef Marie Axelsson och Anna Galin, den senare som föredragande.

Nils Öberg

Anna Galin